

Jaarverslag 2023

Jaarverslag 2023

Inhoud

Vooraf	3
Werkzaamheden 2023	4
Overzicht claims 2023	6
Bodemdalingsprognoses en metingen	7
Overzicht toegetrede partijen	9

Voorblad: dijk bij Paezens.

Jaarverslag 2023

Vooraf

Om een onafhankelijke afhandeling van schade als gevolg van bodemdaling door aardgaswinning te borgen is in 2000 door provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en NAM de Commissie Bodemdaling door Aardgaswinning Fryslân (CBAF) in het leven geroepen. In 2006 is hiervoor, na een interimovereenkomst een definitieve overeenkomst gesloten. In 2016 is een vergelijkbare overeenkomst met Vermilion Energy BV gesloten. De commissie voert beide uit. De overeenkomsten gelden voor het vaste land en de eilanden van de provincie Fryslân. De commissie bestaat uit onafhankelijke deskundigen van verschillende disciplines. Zij doet haar werk mede op basis van de meest recente wetenschappelijke inzichten en de laatste stand der techniek. De commissie doet haar best de benodigde maatregelen en bijbehorende kosten aangaande de gevolgen van bodemdaling door aardgaswinning binnen redelijke termijnen vast te stellen en te compenseren.

De in de voorgaande alinea genoemde overeenkomsten, uitgevoerd door de CBAF, geven de mogelijkheid om als burger hierbij aan te sluiten. Sinds juli 2020 kunnen burgers zich ook wenden tot de Landelijke Commissie Mijnbouwschade (CM). Tussen juli 2020 en eind 2022 is er sprake geweest van een overlap; particulieren en kleine (micro)ondernemingen met gebouwschade konden bij beide commissies terecht. Eind 2022 zijn hier nadere afspraken over gemaakt. Vanaf 2023 behandelt alleen de Commissie Mijnbouwschade nog gebouwschade van particulieren en kleine ondernemingen. Meldingen van deze partijen die bij de CBAF binnenkomen worden doorverwezen naar de CM.

In 2022 is de Gebiedscommissie Dongeradelen geïnstalleerd, waarbij de voorzitter van de CBAF als agendalid en de secretaris in de projectgroep vertegenwoordigd zijn. Ook is in dat jaar de financiering van de gebiedscommissie door een aanbeveling van de CBAF zeker gesteld. In 2023 heeft de gebiedscommissie Dongeradelen haar werk verder opgepakt en hebben de gemaakte afspraken tussen beide commissies goed gewerkt. Wij verwijzen voor verdere informatie over het gebiedsproces naar de verslaglegging door de gebiedscommissie.

Verder heeft de Commissie in december 2023 haar 100e vergadering gehouden sinds de instelling in 2000, eerst als tijdelijke commissie en sinds 2006 als permanente commissie. Sinds de instelling hebben wij diverse claims behandeld. Het werk van de Commissie heeft geleid tot adviezen en aanbevelingen die altijd volledig zijn opgevolgd door de betrokken partijen. Daarmee levert ons werk een belangrijke bijdrage aan de afwikkeling van schade als gevolg van bodemdaling door gaswinning. Dat hopen wij de komende jaren zo te behouden.

Tot op heden heeft de CBAF voor ca. € 17,5 miljoen aan schadecompensatie vastgesteld.

K.A. Beks, voorzitter

Jaarverslag 2023

Taak van de Commissie

De Commissie heeft tot taak omtrent een zo goed mogelijk geformuleerd en gedocumenteerd verzoek een aanbeveling te doen, waarin met reden omkleed wordt aangegeven:

- welke handelingen, werken of werkzaamheden aan te bevelen zijn als maatregelen die redelijkerwijs noodzakelijk zijn ter voorkoming, beperking of herstel van schade ten gevolge van bodemdaling door aardgaswinning
- welke kosten, hetzij van vorenbedoelde maatregelen, hetzij anderszins (compensaties) NAM en Vermilion naar het oordeel van de Commissie zouden moeten vergoeden overeenkomstig de regels van de overeenkomst.

De commissie is werkzaam voor zowel de overeenkomst met NAM als de overeenkomst met Vermilion. De overeenkomsten hebben als doel een regeling te treffen voor de schade die ontstaat als gevolg van bodemdaling door aardgaswinning.

Meer informatie vindt u op de website: www.bodemdalingfryslan.nl

Werkzaamheden 2023

De commissie heeft in het kalenderjaar 2023 vier keer vergaderd.

Het omvangrijkste dossier wat in 2023 en ook in de jaren daarvoor voorligt in de CBAF is het gebiedsproces Dongeradeel. In 2021 heeft Wetterskip Fryslân samen met provincie Fryslân en gemeente Noardeast-Fryslân het Gebiedsproces Dongeradeel opgezet. De destijds uitgevoerde brede oriëntatie en nadere verkenning op de problematiek met betrekking tot de gevolgen van bodemdaling door aardgaswinning en ook de ontwikkelingen die op het gebied afkomen is in 2023 verder uitgewerkt. Ontwikkelingen betreffen onder andere de gevolgen van klimaatveranderingen en de verziltingsproblematiek in het gebied. Op de website van het project is de laatste stand van zaken te vinden: <https://www.fryslan.frl/dongeradielen>. De CBAF is zoals aangegeven in de inleiding de onafhankelijke partij die de schadeafhandeling van bodemdaling door aardgaswinning in Fryslân middels een overeenkomst tussen het waterschap, de provincie en de gaswinners behartigt. Vanuit die rol neemt de CBAF deel in het gebiedsproces. De taak van de CBAF is om er voor te zorgen dat schade als gevolg van bodemdaling door aardgaswinning wordt gecompenseerd of hersteld. In 2024 wordt van de Gebiedscommissie Dongeradeel een 'Gebiedsplan' met daarin concreet te nemen maatregelen waaronder maatregelen ter compensatie, mitigatie en/of herstel van negatieve gevolgen van bodemdaling door aardgaswinning verwacht. Binnen het gebiedsproces wordt gewerkt aan fysieke maatregelen en ook aan maatregelen in de vorm van regelingen, bijvoorbeeld een regeling voor het gebruik van percelen voor waterberging in zeer natte perioden.

Samen met het waterschap is CBAF bezig met het opstellen van een methodiek om het verlies aan waterberging als gevolg van bodemdaling door aardgaswinning te compenseren. In de laatste vergadering van 2023 is de commissie door het waterschap bijgepraat op een aantal onderwerpen: opzet van een conceptmethodiek compensatieverlies aan waterberging en de verziltingsproblematiek en de oorzaken daarvan.

Súd Ie bij Eanjumer Kolken

Jaarverslag 2023

Brug bij Wetsens

In het kalenderjaar 2023 is bij CBAF één melding van een instelling binnengekomen en behandeld met betrekking tot schade aan gebouwen. In dit geval is geoordeeld dat er geen relatie met bodemdaling door aardgaswinning kan zijn. Het betrof hier een melding van een instelling en niet van een particulier. Gebouwschade van particulieren en micro-ondernemingen worden sinds 2021 behandeld door de landelijke commissie Mijnbouwschade (CM). De door de CBAF behandelde schademelding was bij de CM binnengekomen en door hun, omdat het niet binnen hun doelgroep viel, doorverwezen naar CBAF.

Jaarverslag 2023

Samenstelling van de Commissie per 1 januari 2023

De Commissie bestaat volgens de overeenkomst uit vier deskundigen, waarvan Gedeputeerde Staten van de provincie Fryslân en het bestuur van Wetterskip Fryslân er elk één benoemen en NAM twee. Tevens is in plaatsvervangend voorzien.

De samenstelling van de commissie is als volgt:

Benoemd door de provincie	
1. K.A. Beks (Voorzitter)	Voorheen Projectmanager bij de provincie Fryslân
2. ir. S. Nurmohamed (plaatsvervanger voor 1.)	Nisa Nurmohamed Advies, voormalig sr. adviseur Hoogheemraadschap van Delfland en Rijkswaterstaat
Benoemd door Wetterskip Fryslân	
3. Ir. W.G. Epema	Oud directeur ingenieur van Hoogheemraadschap Alblasserwaard en Vijfheerenlanden
4. Ir. W.P.C. Zeeman (plaatsvervanger voor 3.)	Geohydroloog; oud senior adviseur Water bij DLG
Benoemd door NAM	
5. Mr. R.J. de Roos (vice-voorzitter)	Voorheen associate general counsel bij Shell
6. Prof.ir. A.F. van Tol	Emeritus hoogleraar funderingstechniek TU Delft
7. J.K.G. van Heijningen (plaatsvervanger voor 5.)	Voorheen financieel manager bij NAM
8. Prof.dr.ir. J.W. van der Meer (plaatsvervanger voor 6.)	DGA Van der Meer Consulting bv en emeritus Professor Coastal Structures and Ports bij IHE Delft

Overzicht claims 2023

In onderstaande tabellen wordt aangegeven welke bedragen zijn gehonoreerd/betaald in 2023.

Ten laste van NAM

Verzoeker	claim	omschrijving	Totaal
Provincie Fryslân	NF6b5	Declaratie voorschot proceskosten GC Dongeradeel	€ 1.000.000,00
Wetterskip Fryslân	WF23-3	declaratie personele kosten 1e helft 2023	€ 4.332,27
	T23	declaratie extra exploitatiekosten 2022	€ 20.657,95
			€ 1.024.990,22

Ten laste van Vermilion

Verzoeker	claim	omschrijving	Totaal
Wetterskip Fryslân	T23	declaratie extra exploitatiekosten 2022	€ 44.772,22
	WF22-1	declaratie personele kosten 2e helft 2022	€ 17.266,14
	WF23-1	declaratie personele kosten 1e helft 2023	€ 11.604,56
			€ 73.642,92

Jaarverslag 2023

De vier fases van een claim

Bij de afhandeling van claims kunnen veelal vier fases worden onderscheiden:

Fase 1 onderzoeksfase, planvoorbereiding.

In deze fase worden de gevolgen van de bodemdaling door aardgaswinning geïnventariseerd en worden zo nodig oplossingen ontwikkeld en afgewogen om schade te voorkomen of te compenseren. Voor deze oplossingen worden globale kostenramingen en tijdschema's opgesteld. Fase 1 eindigt met een principekeuze voor een van de mogelijke oplossingen.

In **fase 2** wordt deze oplossing vervolgens uitgewerkt.

De definitieve situering wordt bepaald, evenals vorm en afmetingen. Gedetailleerd (waterloopkundig en/of grondmechanisch) onderzoek vindt plaats. Onderzocht wordt welke vergunningen nodig zijn en welke procedures moeten worden doorlopen. Tijdschema's en kostenramingen worden verfijnd.

Fase 3 dient als voorbereiding van de uitvoering. Aan de orde zijn zaken als grondaankoop, verkrijgen van vergunningen en opstellen van bestekken en contracten.

In **fase 4** volgt de uitvoering.

Al naar gelang de voortgang van de werkzaamheden in de opeenvolgende fases worden de gemaakte kosten na goedkeuring door de Commissie door NAM en Vermilion op declaratiebasis vergoed. De eindafrekening van een project of werk wordt verwacht binnen zes maanden na (eerste) oplevering.

Bodemdalingsprognoses en metingen

In haar vergadering van 21 november 2000 heeft de Commissie voor NAM-winningsgebieden ingestemd met een programma van hoogtemetingen dat ook wordt aangehouden voor het aangrenzende gebied in Groningen. Dit wil zeggen dat ten minste eens per vijf jaar middels waterpassing een grote of uitgebreide hoogtemeting over de wingebieden van NAM wordt uitgevoerd, zo nodig tussentijds aangevuld met een kleine beperkte hoogtemeting. De laatste hoogtemeting heeft plaatsgevonden in 2023, op basis van radar interferometrie (InSAR) en waterpassingen. Voor Vermilion worden de verschillende hoogtemetingen uitgevoerd door waterpassingen. De frequentie van metingen ligt vast in de meetplannen voor de verschillende winningsgebieden met een gemiddelde van 1 maal per 5 jaar. De metingen worden uitgevoerd door een extern meetbureau en worden gecontroleerd door SodM en TNO.

De Commissie baseert zich bij haar besluitvorming onder meer op de meest recente *prognoses* inzake de toekomstige bodemdaling. Op basis van de overeenkomsten zijn NAM en Vermilion, naast het uitvoeren van hoogtemetingen, ook gehouden tot het opstellen van zo nauwkeurig mogelijke eindprognoses. Deze eindprognoses worden opgesteld op basis van historische metingen en modelering van het gedrag van de ondergrond als resultante van gaswinning. In de modelering worden de huidige en zekere toekomstige gaswinningen meegenomen als input.

De meest recente metingen en prognoses voor de NAM-concessie Noord-Friesland zijn opgenomen in het NAM-rapport met als kenmerk nr. EP202011201629 en is getiteld "Bodemdaling door Aardgaswinning, Nam-gasvelden in Groningen, Friesland en het noorden van Drenthe, Status Rapport 2020 en prognose tot het jaar 2080". Verwacht wordt dat in 2025 het statusrapport 2025 uit zal komen waarin de metingen van 2023 zijn verwerkt.

Voor Vermilion geldt dat zij de prognoses opstelt op basis van de voorspellingen in de geldende winningsplannen in combinatie met uitgevoerde metingen. De meest recente metingen en prognoses voor de Vermilion concessies in Fryslân zijn opgenomen in het Vermilion rapport "Bodemdaling Statusrapport 2020 - Drenthe Overijssel Friesland", Versie 1.1, 1 juli 2020. Verwacht wordt dat voor eind 2025 een update wordt uitgebracht.

In 2018 is een deel van het winningsgebied Tietjerksteradeel overgedragen van NAM naar Vermilion. In het oostelijk deel van dit winningsgebied wordt gas gewonnen door NAM. Het grootste deel van het gebied wordt gas gewonnen door Vermilion. Beide partijen gebruiken modellen om een prognose te maken voor de einddaling van de bodem als gevolg van de gaswinning. Eind 2021 zijn door beide partijen data aangeleverd naar CBAF op basis waarvan een kaart is gemaakt waarin de gecombineerde bodemdalingscontourlijnen volgens de prognose

Jaarverslag 2023

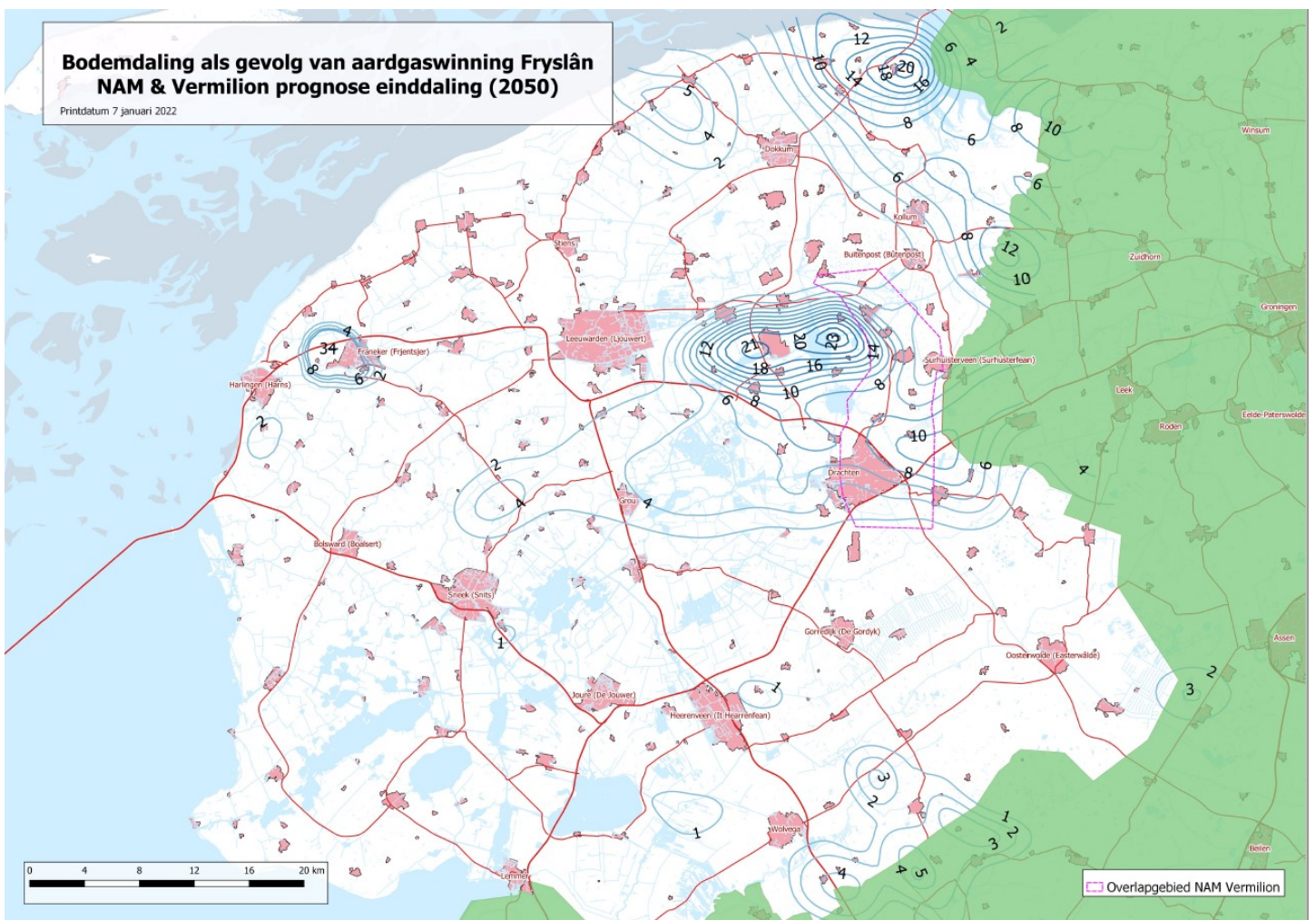
voor de eindsituatie (2050) staan aangegeven. Deze kaart is hieronder in dit jaarverslag opgenomen. Deze gecombineerde prognose is leidend voor de behandeling van nieuwe claims binnen de provincie Fryslân.

Secretariaat

Aan de Commissie is een secretariaat toegevoegd. Secretaris van de Commissie is ir. ing. G.J. Steendam. Assistent-secretaris is ir. M.J. Overduin.

Het postadres van de Commissie is: Postbus 21, 9280 AA Harkema.

Het secretariaat is bereikbaar per e-mail: secretariaat@bodemdalingfryslan.nl, of via het contactformulier op de website.

**Prognose bodemdaling door gaswinning
1974 – 2050**
Bodemdaling in cm

Samengesteld op basis van door NAM en Vermilion Energy B.V. aangereikte gegevens, 2021
LET OP: Contourlijnen staan per 2 cm aangegeven
Van sommige velden staat de 1 cm contourlijn aangegeven om te voorkomen dat deze velden niet zichtbaar zijn.

Jaarverslag 2023

Overzicht toegetroden partijen

Overzicht van de tot de Overeenkomst Bodemdaling Aardgaswinning Fryslân, 2006 en Overeenkomst Bodemdaling Aardgaswinning Vermilion Fryslân toegetroden partijen tot en met 2023.

jaar	partij	Overeenkomst	opmerking
2000	Gemeente Tytsjerksteradiel	NAM	interim overeenkomst
2004	Waterschap Noorderzijlvest	NAM	interim overeenkomst
2004	Gemeente Dongeradeel	NAM	
2006	Private onderneming	NAM	interim overeenkomst, vervolgens overeenkomst 2006
2006	Vereniging	NAM	
2006	Waterschap Noorderzijlvest	NAM	
2006	Gemeente Tytsjerksteradiel	NAM	
2011	SES (Smart Energy Solutions) / Tulip Oil	NAM	
2014	Gemeente Achtkarspelen	NAM	
2015	Particulier	NAM	
2017	Gemeente Franekeradeel	Vermilion	
2017	Vereniging	NAM	
2020	Particulier	Vermilion	
2020	Particulier	Vermilion	
2021	Particulier	Vermilion	